

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kauppinen, Merja

Title: Kaivetaan filmi kelastaan - elokuva monilukutaidon harjaannuttajana

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Kauppinen, M. (2014). Kaivetaan filmi kelastaan - elokuva monilukutaidon harjaannuttajana. *Kielikukko*, 33(2), 20-23.
http://finnishreadingassociation.blogspot.fi/p/blog-page_2459.html

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kaivetaan filmi kelastaan – elokuva monilukutaidon harjaannuttajana

Elokuvia on hyödynnetty opetuksessa koko peruskoulun ajan. Se on yksi niistä harvoista mediateksteistä, joka mainitaan kaikissa perusopetuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa (Kauppinen 2010). Suomi olikin 1970-luvulla joukkotiedotuskasvatusohjelmallaan mediakasvatuksen edelläkävijöitä (Minkkinen 1980). Kyseinen ohjelma ohjaa työskentelemään elokuvien parissa monipuolisesti, mm. jäsentämään sen avulla joukkotiedotustapahtumaa, erittelemään kuvallista ilmaisua, tarkastelemaan tiedotusvälineiden suhdetta todellisuuteen ja niiden välittämiä (piilo)arvostuksia sekä käyttämään dokumenttielokuvaa saastumisesta, sodista ja nälänhädästä kertomiseen (Komiteanmietintö A 5 1970). Huolimatta elokuvan näkyvästä paikasta peruskoulun alkuajana sen pedagoginen hyödyntäminen on kuitenkin ollut paljon vähäisempää kuin mediateksteistä esimerkiksi uutisten. Muidenkin kuin äidinkielen oppikirjoissa nostetaan eri alojen uutisten seuranta taajaan esiin eri luokka-asteilla, kun taas elokuvien opetuskäyttö jää helposti teema- ja projektipäivien varaan tai tätä mediatekstiä erityisesti harrastavan opettajan käyttöön, kuten on laita mediakasvatuksessa ylipäänsä (esim. Peri 2013).

Uudistuvassa opetussuunnitelmassa perusopetuksen kivijalkoja ovat mm. monilukutaito, oppiaineintegraatio ja hyvinvointiteema. Elokuvan opetuskäyttö vastaa erityisen hyvin näihin sisältöalueisiin, joten tarkastelen elokuvan pedagogista käyttöä seuraavassa näistä lähtökohdista.

Elokuva on mediateksti, jota voidaan opetuksessa tulkita ja tuottaa monilukutaitoajattelun mukaisesti. Monilukutaidolla tarkoitetaan monenlaisten toimintaympäristöjen viestien havainnoinnin, tulkinnan ja tuottamisen taitoa. Uudessa opetussuunnitelmassa se sisältyy laaja-alaiseen osaamiseen, jota edistetään kaikissa oppiaineissa. (Luonnos perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi 2014.)

Elokuvaa on mahdollista lähestyä kirjallisuuden tapaan analyysin työkaluin, jolloin opitaan näkemään ja hahmottamaan elävän kuvan keinoja ja niillä synnyttäviä merkityksiä (Kauppinen 2010, 198–210.) Vertailu muihin mediateksteihin, sellaisiin esteettisen ilmaisun muotoihin, kuten kirjallisuuteen tai peleihin, auttaa tarkastelemaan elävän kuvan keinoja syvällisemmin: Miten takauma toimii psykologisessa jännityselokuvassa? Entä miten sitä käytetään erityyppisissä peleissä? Analyyttisen lähestymistavan ohessa voidaan painottaa elämyksellistä otetta esimerkiksi oppiaineintegraatiossa. Monet opettajat kiinnittävät elokuvan valinnassa eniten huomiota sisältöön ja oppituntien aiheeseen (Koulukino ry:n opettajien elokuvakasvatuskysely 2009). Asioiden ja ilmiöiden oppimisessa yli oppiainerajojen voitaisiin suomalaisessakin koulussa hyödyntää elokuvan synnyttämää elämystä, joka voi toimia motivaation lähteenä, syvällisen muistijäljen synnyttäjänä, oman tuotoksen ideoinnin apuna tai koontina kirjallisesti opittuun. Elokuva auttaa etenkin kinesteettistä ja visuaalista oppijaa mutta toimii yhtä hyvin kaikenlaisten oppijoiden hyödyksi.

Opettajat arvostavat elokuvaa erityisesti opiskeltaessa ihmisenä kasvamisen teemoja. Se tarjoaa lähtökohtia tunnekasvatukseen, tunteiden tunnistamisen taidon harjoitteluun sekä käyttäytymis- ja tapakasvatukseen (Koulukino ry:n opettajien elokuvakasvatuskysely 2009). Elokuva johtaa tarkastelemaan maailmaa eri kulttuurien ja vähemmistöjen silmin ja tarjoaa samastumiskohteillaan aineksia tunnekasvatukseen.

Edellä esitettyyn elokuvien tulkintaan liittyy kiinteästi monilukutaidon hengessä myös niiden tuottaminen. Elokuva eritellessä oppii niiden rakennetta ja ilmaisua mutta vasta tuottamisvaiheessa avautuu kuvallisen kerronnan mahdollisuuksien kirjo oppilaiden eteen. Mahdollisuuksia on loputtomasti, joten tarkka käsikirjoitus ja ennakkosuunnitelmat ovat tarpeen. Elokuvan teossa opitaan näin ollen projektin hallinnan keskeisiä taitoja. Kynnys omien videoiden tekemiseen myös koulussa on matala älypuhelimien ja tablettien aikakaudella. Video on lasten ja nuorten arjen suosittu mediateksti, joten mahdollisuudet sen valjastamiseksi opetuksen osaksi ovat hyvät. Oppilaat hallitsevat editoinnin tai oppivat sen vaivattomasti (Kröger ym. 2012), joten kyseessä on kaikin puolin matalan kynnyksen tuottaminen. Käsikirjoitusta laadittaessa joutuu pohtimaan videon tarkoitusta ja muotoa: Mistä haluamme kertoa? Mitä varten? Miten sen teemme? Pohdittaessa tekstin keinoja suhteessa tarkoitukseen ja kohderyhmään olemme monilukutaidon ytimessä. Omissa videoissa ei ylletä elokuvien tasolle, mutta YouTubea mukaillen tehdyt tutoriaalit tai pienoisdokumentit antavat näkökulmaa elokuvan eri lajityyppeihin. Elokuvan keinojen erittelyssä historiallisissa, moraalisisissa, esteettisissä ja kaupallisissa kehyksissä ovat kriittisen lukutaidon ulottuvuudet välttämättä läsnä.

Elokuvien pedagoginen käyttö on nykykoulu tavoitteiden näkökulmasta runsaudensarvi, joka tuntuu kaipaavan hieman käynnistysapua. Opettajat peräänkuuluttavat elokuvakasvatuksen koulutusta (Koulukino ry:n opettajien elokuvakasvatuskysely 2009). Samalla tavoin kuin muussa mediakasvatuksessa elokuvien koulukäyttöön liittyy runsaasti tunteita ja asenteita. Elokuvien opetuskäyttö ei vastaa riittävästi perinteisen tieto-orientoituneen opetuksen tarpeisiin vaan sitä pidetään enemmän ajankuluna ja lukukauden lopun tai kouluviikon täyteenä (ks. Koulukino ry:n opettajien elokuvakasvatuskysely 2009). Tämä kertoo todellakin siitä, että opettajat eivät tunne elokuvakasvatuksen mahdollisuuksia eivätkä näin ollen osaa hyödyntää tätä tekstilajia monipuolisesti opetuksessaan. Elokuvan käyttöä opetuksessa edistää meillä Koulukino, joka ilmaisee tehtäväkseen nimenomaan perinteisen elokuvakokemuksen välittämisen yhdistettynä nähdyn analyysiin: *mahdollisimman monen koululaisen tulisi nähdä elokuva koulupäivän aikana oikeassa elokuvateatterissa ja saada käsitellä näkemänsä jälkikäteen* (Koulukino 2014). Elokuva tulisi kaivaa pölyisestä kelastaan esiin, sillä monilukutaidon harjaannuttamiseen tämä tekstilaji on mitä mainiain inspiroivuudellaan ja monipuolisuudellaan.

Vihjeitä elokuvan opetuskäyttöön:

1. Aloita pienestä. Tunnustele luokassasi, miten elokuva toimii aiheeseen johdattelijana tai sanallisen ohjetekstin korvaajana.
2. Mieti tarkkaan elokuvan rooli oppimiskokonaisuudessa. Sitä ei tarvitse niistää tyhjiin kaikista näkökulmista. Yksi tarkkaan harkittu käyttötarkoitus riittää. Voit suunnitella lukuvuoden mittaisen jakson, jossa elokuvaa käytetään muutamaan harkittuun tarkoitukseen.
3. Elokuva toimii porttina kirjaan. - -
4. Edetkää pienin askelin ja liikkukaa tulkinnan ja tuottamisen välillä edestakaisin.
5. Hyödynnä valmiita materiaaleja. Verkostoidu ja jaa vinkkejä kollegoidesi kanssa. Elokuvien opetuskäyttöä edistävät Suomessa mm. Koulukino, Kavi ja AV-arkki. Internetsivustoilta löytyy elokuvavinkkejä, valmista materiaalia opetukseen sekä tietoa tekijänoikeuksista.

Lähteet

AV-arkki. Suomalaisen mediataiteen levityskeskus. Luettu 28.3.2014 osoitteessa <http://www.av-arkki.fi/fi/>

Kauppinen, M. 2010.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Luettu 28.3.2014 osoitteessa <http://elokuvapolku.kavi.fi/>

Komiteanmietintö A 5 1970

Koulukino Skolbio 2014. Luettu 26.3.2014 osoitteessa www.koulukino.fi

Koulukino ry:n opettajien elokuvakasvatuskysely – raportti 2009 Luettu 26.3.2014 osoitteessa http://www.koulukino.fi/ckfinder/userfiles/files/Opettajien_elokuvakasvatuskysely_raportti_final.pdf

Luonnos perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi 2014. Opetushallitus.

Peri 2013

Vinkki- ja linkkilaatikko

Koska Kielikukossa on kaksi palstaa, kannattaisi suosia aika lyhyitä kappaleita. Ainakin ihan pisimmät kappaleet voisi jakaa kahtia. Taitollisesti muutama väliotsikkokin näyttäisi hyvältä.